

Jakiej Unii chciałaby Polska?

6 VI 2024

BARTOSZ KRZEŃSKI

ekonomista

Unia Europejska potrzebuje nowego *modus operandi*: programu przywracającego jej znaczenie międzynarodowe, jej sprawność i odporność. Zanika świat oparty na negocjacjach, porozumieniach i instytucjach, takich jak WTO, ONZ, MFW. Spośród dużych bloków gospodarczych świata to właśnie Unia najbardziej polega na współpracy z otoczeniem: na pokoju, porozumieniach handlowych, stabilności społecznej, dostępie do surowców. Choć powrotu do koncertu mocarstw raczej nie będzie – państwa członkowskie są zbyt uwikłane we współpracę – to koszty obsługi otoczenia wzrosną. W styczniu 2025 roku nasz kraj obejmie prezydencję w UE, pierwszą z nowymi władzami Unii po eurowyborach. To znakomita okazja, by zadać sobie pytanie, jakiej Unii chciałaby i potrzebuje Polska.

Polską racją stanu jest Unia sprawcza (ale nie federalna), z silnym rdzeniem gospodarczym, gotowa odbudować europejską ofertę dla świata, odpowiedzieć na wyzwania bezpieczeństwa, odnowić fundamenty demokracji we wspólnocie. Unia, która dostarczy nam kolejnych 20 lat rozwoju. W końcu już około 2027 roku staniemy się płatnikiem netto, co oznacza, że w Unię będziemy inwestować. Jak chcemy odebrać zwrot z tej inwestycji? Najwyższa pora uwierzyć, że jesteśmy w stanie realnie wpływać na kierunki rozwoju Unii Europejskiej – zgodnie z polską racją stanu.

Piłka jest w grze: w ostatnich dniach maja prezydent Emmanuel Macron i kanclerz Olaf Scholz na łamach „Financial Times” sformułowali propozycję dotyczącą kształtu Europy, która jest tylko skromnym obrazem dwóch wcześniej prezentowanych przez nich wizji. Zbyt skromnym, jak na potrzeby UE, u granic której toczą się wojny. Jaka mogłaby być nasza propozycja?

Zapewnijmy UE sprawczość

Jak opisać zmianę, z którą – wraz z UE – będziemy musieli się zmierzyć? Nowe reguły gry międzynarodowej można opisać jako „splątany świat”. Przykładem są sankcje względem Rosji: sprawiedliwe byłoby natychmiastowe przejęcie aktywów jej banku centralnego i odebranie dostępu do systemu płatności SWIFT, jednak obawy przed podważeniem podstaw dolara

oraz euro jako waluty międzynarodowej osłabiają ten kierunek. Drugą ilustracją są inwestycje zagraniczne: jak pisze „The Economist”, przepływy inwestycji zagranicznych maleją, a oczekiwana premia za ryzyko z inwestowania za granicą rośnie. Na atrakcyjności zyskują koalicje na przecięciu międzynarodowych łańcuchów produkcyjnych i sojuszy geopolitycznych, takie jak AUKUS czy Inicjatywa Pasa i Szlaku. Trzecim przykładem jest klimat i konieczna redukcja emisji CO₂ do zera. Wszystkim krajom opłaca się z nią zwlekać. Zwlekanie uruchomi jednak migracje na granicach Unii – i w tym zakresie UE musi już działać, podejmować współpracę z sąsiadami, by stawić czoła wyzwaniom klimatycznym.

Podstawowym narzędziem, bez którego Unia nie ma szans odnaleźć się w „splątany świecie”, jest większa sprawność decyzyjna i wdrożeniowa. Potrzebujemy Unii silniejszej, ale niekoniecznie federacyjnej. UE musi odpowiedzieć na światowe wyzwania w skończonej liczbie ruchów, a nie w długotrwałym procesie politycznym. Wzmocnijmy więc najskuteczniejszą w Europie oś władzy: tę pomiędzy Komisją a Radą Europejską. W końcu to ona, a nie współpraca rządów z Europarlamentem czy Parlamentu z Komisją, pozwoliła Unii zachować zdolność do działania w obliczu kryzysu covidowego czy wojny w Ukrainie.

“ **Podstawowym narzędziem, którego Unia potrzebuje, by odnaleźć się w „splątany świecie”, jest większa sprawność decyzyjna i wdrożeniowa. UE musi odpowiedzieć na światowe wyzwania w skończonej liczbie ruchów, a nie w długotrwałym procesie politycznym. Wzmocnijmy więc najskuteczniejszą w Europie oś władzy: tę pomiędzy Komisją a Radą Europejską.**

Zahartujmy rdzeń gospodarczy UE

Przez 20 lat dostęp do wspólnego rynku i Funduszy UE stwarzał nadzwyczajną przestrzeń rozwojową dla polskiej przedsiębiorczości. Polska należała do grupy krajów rozwijających się najszybciej na świecie. Aby kolejne dekady były równie owocne, „trampolina” ta musi zostać zreformowana – co jest w interesie zarówno naszego kraju, jak i całej Unii.

Korzyści z obecnego budżetu UE w wysokości 1% PKB są znane i trudno będzie w ramach tych środków osiągnąć dodatkowe efekty. Do wyjątkowo niełatwych zadań będzie należało zrekompensowanie rosnącej niestabilności otoczenia międzynarodowego. Powierzmy

więc UE większy budżet: 3% zamiast 1% PKB. Nie więcej jednak niż 3%, ponieważ budżet 5-10% oznaczałby realną federalizację UE i przeniesienie krajowego procesu politycznego do Parlamentu Europejskiego. Racjonalne zwiększenie budżetu pozwoliłoby na realizację bardziej ambitnych programów, leżących także w polskim interesie, takich jak: inicjatywy technologiczne i obronne, rozszerzanie UE i prowadzenie polityki inwestycyjno-handlowej w kluczowych dla UE obszarach poza Europą.

Drugą składową sukcesu Polski w UE jest dostęp do wspólnego rynku, który wciąż jest niekompletny. Swobodny przepływ usług i rozwój/wzmocnienie unii kapitałowej to dwa wyróżniające się obszary, które wymagają szczególnej uwagi. Pierwszy pozwoli na dalszy rozwój usług cyfrowych w Polsce, a drugi zapewni finansowanie dla potrzebnych inwestycji. Co istotne: rozwój jednolitego rynku musi leżeć w interesie Unii jako całości. Potrzebujemy bowiem czegoś więcej niż wspólnej przestrzeni kapitałowej do lokowania niemieckiego kapitału, który akurat rozczarował się rynkiem chińskim i szuka alternatywy.

Powiększenie budżetu UE przypieczętowałoby znaczenie euro jako ośrodka integracji politycznej – to w euro denominowane byłoby ryzyko wspólnych programów, a dodatkowe wydatki byłyby częściowo finansowane ze wspólnego długu. Argumenty za przyjęciem wspólnej waluty będą wówczas rosły.

“ **Korzyści z obecnego budżetu UE są znane i trudno będzie w ramach tych środków osiągnąć dodatkowe efekty. Do wyjątkowo niełatwych zadań będzie należało zrekompensowanie rosnącej niestabilności otoczenia międzynarodowego. Powierzmy więc UE większy budżet: 3% zamiast 1% PKB. To pozwoli na realizację bardziej ambitnych programów, leżących także w polskim interesie np. inicjatyw technologicznych i obronnych. Korzystne dla Polski będzie również uzupełnienie wspólnego rynku w zakresie unii kapitałowej i efektywniejszego przepływu usług.**

Odbudujmy europejską ofertę dla świata

Równoległe do konsolidacji rdzenia Wspólnoty, dajmy odpowiedź na pytanie o to, co Unia ma do zaoferowania światu. Wykorzystując większy budżet, masę wspólnego rynku i determinację, pokażmy, że Unia wciąż jest zdolna: rozszerzać się, tworzyć nowe technologie, promować zieloną transformację. W oparciu o wspólny rynek możemy zaproponować partnerom „rozwój na zamówienie”, czyli trajektorię wzrostu przetestowaną przez Polskę, Hiszpanię i Irlandię. Z perspektywy UE rozszerzenie granic Wspólnoty o Ukrainę oraz o Bałkany poprawi bezpieczeństwo i stworzy przestrzeń dla europejskich przedsiębiorstw. Odpowiednio sformatowana oferta rozwojowa powinna być też narzędziem pracy geopolitycznej z innymi krajami, które są dla UE ważne: z tymi, znajdującymi się na wschodniej granicy i nad Morzem Śródziemnym; z krajami, o których względy konkurujemy z Chinami; z państwami przeciwstawiającymi się obecnej polityce Rosji.

Program wsparcia inwestycji technologicznych oraz zweryfikowany Zielony Ład 2.0 są potrzebne na wczoraj. Wypada zgodzić się z prezydentem Macronem, który uznaje inwestycje w przełomowe technologie za priorytet. Połączenie inwestycji B+R z przenoszeniem do Europy łańcuchów produkcji jest dla naszego kraju atrakcyjną perspektywą. Mamy jeszcze kilka branż, które w Polsce mogą zaistnieć (biotechnologia-farmacja, elektronika, AI, komputery kwantowe). Jesteśmy blisko i mamy wykształcone kadry.

Odpowiedzmy na wyzwania bezpieczeństwa

W planowaniu działań UE nie możemy kierować się jedynie optymizmem. W „splątanych świecie” więcej krajów nabierze przekonania, że mogą zagrać o większą stawkę i zrealizować swoje imperialne marzenia – należą do nich m.in. Rosja, Iran czy Chiny.

“ **Większą suwerenność zapewnią Unii struktury obronne kompatybilne z NATO oraz integracja infrastruktury energetycznej i transportowej. 3% PKB na wydatki obronne powinno być wymaganiem przez UE standardem na najbliższe kilka lat, aż do odzyskania przez UE realnych zdolności do oddziaływania (przynajmniej w swoim najbliższym otoczeniu).**

Zapewnijmy Unii większą suwerenność poprzez struktury obronne kompatybilne z NATO oraz integrację infrastruktury energetycznej i transportowej. 3% PKB na wydatki obronne powinno być wymaganym przez UE standardem na najbliższe kilka lat, aż do odzyskania przez UE realnych zdolności do oddziaływania (przynajmniej w swoim najbliższym otoczeniu). Droga musi wieść przez NATO, bo rozmawiamy o wyzwaniach rozłożonych w czasie na 2-5 lat, a nie półtorej dekady.

Budowa europejskiej brygady lub dywizji zdolnej do działania poniżej progu interwencji NATO jest możliwa. Należy zapewnić swobodę przekazywania środków obronnych i paliw wewnątrz UE w dowolnym kierunku, bez dodatkowych interwencji technologicznych czy prawnych. Potrzebna jest pełna drożność infrastruktury i eliminacja jej wąskich gardeł.

W parze z tymi działaniami może iść polityka przemysłowa, pod warunkiem realnego uczestnictwa w zamówieniach producentów z całej UE i otwarcia na współpracę technologiczną. Dążenie do wyłączenia z polityki zakupowej producentów zza oceanu czy powiązanych z nimi kapitałowo dostawców europejskich nie wydaje się pożądane ani realistyczne w horyzoncie istniejących wyzwań.

Odnówmy fundamenty unijnej demokracji

Nie ma jednej recepty na sumę napięć społecznych wywołanych rewolucją technologiczną, zmianą ról życiowych, przekształceniem miejsc pracy, dostępem do wiadomości, geopolityką, klimatem czy obyczajowością. Można natomiast pozwolić im lepiej rezonować w demokratycznej dyskusji, skracając tym samym dystans do władzy i wzmacniając kanały dialogu.

Unijną demokrację należy uodpornić na złośliwość losu i rywali. Pod rygorem równego stosowania warto uzgodnić mechanizmy warunkowego dostępu do Funduszy UE czy inne, adekwatne do sytuacji adresata, środki zaradcze na wypadek skorumpowania elit przez aktorów zewnętrznych. Wprowadzenie minimów w zakresie ładu medialnego czy przeciwdziałania dezinformacji to otwarte tematy, o których warto rozmawiać.

Oczekujmy też Unii realnie demokratycznej, gotowej rozciągnąć swój rdzeń gospodarczy poza dorzecze Renu, poza rysunek imperium Karola Wielkiego. Temu służyłoby pogłębienie wspólnego rynku i zwiększenie budżetu. Nie tyle w celach transferowych, co upowszechnienia dostępu do szans rozwojowych.

O autorze

Bartosz Krzemiński – ekonomista, kierownik projektów. Na co dzień zajmuje się strategią i transformacją biznesu. Opublikował książkę „Polska jak petarda, czyli praktyczny patriotyzm”, omawiającą strategię państwa z trzech perspektyw: polskiego pomysłu na Unię Europejską, dynamia gospodarczego kraju, instytucji państwa. Powyższy tekst nawiązuje do pierwszego eseju. Książka jest dostępna na www.amazon.pl.